

munitarizma in »tretje poti«, prav tako pa ne poskuša vzpostaviti povezav s teorijami, ki jih je obravnaval v prejšnjih poglavjih.

Gledano v celoti lahko rečemo, da je knjiga kljub določenim pomanjkljivostim dobrodošel prispevek k obravnavi problema skupnosti. Vse premalokrat srečamo poskus dialoga s klasiki sociologije in Igor Bahovec prepričljivo pokaže, da so njihovi koncepti še kako uporabni pri razumevanju sodobnih pojavov. Teoretskih konceptov se loteva poglobljeno in jih tudi na kreativen način sooča med sabo. Glavna pomanjkljivost knjige je, da avtor ni uspel vzpostaviti zadostne distance do lastnih – skupnosti naklonjenih – prepričanj, kar je najbolj očitno pri navajanju idej komunitarizma in politike »tretje poti«, opazno pa je tudi pri izboru teoretskih osnov. Omeji se na teorije, ki so skupnosti naklonjene, še ožje pa na (zmerno) konzervativna pojmovanja. To seveda ne bi bilo sporno, ko bi avtor svojo pozicijo reflektiral in jo utemeljil s kritiko nasprotnih pozicij. Takšno kot je, je delo precej hermetično in ne vabi k dialogu z drugačnimi pozicijami, ravno dialog pa je, sledeč avtorju, eden najpomembnejših izzivov »postmoderne«.

**Literatura:**

Dewey, John (1927/1999): Javnost in njeni problemi. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Zorana Medarič

**Tanja Renner, Mateja Sedmak, Alenka Švab,  
Mojca Urek: Družine in družinsko življenje v Sloveniji.  
Koper: Založba Annales, Knjižnica Annales Majora, 2006.  
259 strani (ISBN 961-6033-86-7), 16,27 evrov**

Knjiga *Družine in družinsko življenje v Sloveniji*, delo štirih avtoric, raziskovalk in predavateljic na fakultetah v Ljubljani in Kopru, ki se raziskovalno ukvarjajo z družinami, prinaša celovit vpogled v sodobne družinske trende v Sloveniji in obenem zapolnjuje vrzel v ponudbi literature o družinah v okvirih družboslovnega raziskovanja in publiciranja. Že naslov (družine v množini) nakaže vodilo knjige in perspektivo, skozi katero avtorice obravnavajo naslovno temo, torej na poudarjanje obstoječe heterogenosti oblik in načinov družinskega življenja, med drugim tudi preko kritične obravnave državne politike in retorike, ki družinsko raznolikost pogosto zvede na »edino pravo« družino, tj. tradicionalno jedrno družino. Ker je področje družinskega življenja enako pogosto prežeto z miti, predsodki in stereotipi, avtorice skozi kritično analizo ponujajo drugačne poglede na same definicije, diskurz in predstave o družinah.

Knjiga se družinske tematike loteva obširno in z več vidikov. Tako poleg osnovnih konceptualnih izhodišč ponuja tudi pregled raziskovanja in družinske zakonodaje ter analizo sprememb družinskega življenja v Sloveniji v zadnjih desetletjih; avtorice pa nas popeljejo tudi na manj raziskane poti zasebnosti in družinskega življenja v Sloveniji, saj se lotevajo tudi tem, ki so raziskovalno večkrat prezrte, kot npr. nasilja v družinah, starševstva hendikepiranih, istospolnih partnerstev in družinskega življenja ter življenja v etnično mešanih družinah. Vsako od osmih poglavij, ki sestavljajo knjigo, se osredotoča na enega od vidikov družinskega življenja v Sloveniji.

Čeravno se na prvi pogled zdi definicija družin(e) razmeroma enostavna naloga (»saj vendar vsi vemo, kaj je družina«), pa nas številčnost različnih definicij in iz njih izhajajočih tipologij prepričuje o nasprotnem. V uvodnem poglavju, *Težave s pojmom družine*, se Tanja Renner tako spoprime s težavnostjo opredelitve splošne in vseobsegajoče definicije družine, ki bi morala biti

tako razlikovalna kot tudi inkluzivna, torej taka, ki bi zajela vse oblike in načine družinskega življenja, obenem pa tudi uporabna, operativna. Predstavi paletu različnih definicij in tipologij, njihovih prednosti in slabosti. Kaj torej je družina ali bolje, kaj družine so? Ker na to vprašanje ni enostavnega in enoznačnega odgovora, saj je prav to tema diskusij in razprav že najmanj dve desetletji, avtorica predlaga zastavitev razprave o definiciji družin v okvirih tega, kaj družine počno in kaj v družinah počnemo.

Poskusu opredelitve samega pojma smiselno sledi umestitev nadaljnjih poglavij, ki obravnavajo posamezne segmente družinskega življenja, v širši kontekst. Naslednje poglavje, *Uvod v raziskovanje družin in družinskega življenja v Sloveniji*, tako prinaša vpogled v stanje na področju raziskovanja družin v Sloveniji, statistični presek stanja na področju družinskega življenja in pa oris trendov spreminjanja družin v Sloveniji, ozre pa se tudi v preteklost skozi pregled družinske zakonodaje od začetka 20. stoletja do danes. Značilnost, ki opredeljuje raziskovanje družin v Sloveniji, ki je nekoliko intenzivnejše šele v zadnjem desetletju, sta njegova fragmentiranost in nesistematičnost.

Alenka Švab v nadaljevanju predstavi *spreminjanje družinskega življenja* v Sloveniji, ki se kaže v spreminjanju družinskih kompozicij ter spremembah maritalnega in rodnostnega vedenja. Avtorica podrobneje analizira štiri teme: materinstvo, »novo očetovstvo«, protektivno otroštvo in spolno konstruiranost družinskega dela. Materinstvo tako tudi v Sloveniji ne predstavlja več nujno prioritete v življenjskem poteku žensk, ki se prav tako ne identificirajo izključno z vlogo matere. Odločitev za otroke se pogosto prestavlja v poznejša obdobja, vse več žensk pa se zanje sploh ne odloči. O pojavu »novega očetovstva« govorimo ob aktivnejši vlogi očetov pri vzgoji, skrbi za otroke in pri družinskem delu. Podatki kažejo, da je v Sloveniji kljub povečani pripravljenosti očetov za aktivno očetovanje skrb za otroke še zmeraj v domeni žensk. Podobno je z družinskim delom – na vrednotni ravni, v okviru subjektivnih percepcij in na ravni retorike je navzoče razmišljanje o enakopravnejši delitvi dela v družini, dejansko pa je to še zmeraj izrazito spolno asimetrično. V nadaljevanju avtorica predstavi tudi pojav t. i. protektivnega otroštva, intenzivnejšo skrb za otroke, za njihovo blaginjo in razvoj.

Naslednje poglavje Tanje Renner osvetli dinamiko odraščanja sodobne generacije v družinah v kontekstu t. i. »generacijskega miru«, ki jo opredeljuje. Avtorica nas sooči z vprašanji: Zakaj so mladi v Sloveniji vse bolj podobni svojim staršem? In kako to, da umanjka generacijski konflikt, da se mladi ne konstituirajo v razliki, zavračanju staršev, kot so se prejšnje generacije? Intenzivne spremembe v odraščanju sodobnih generacij mladih se kažejo tudi v odmiku mladih iz javne v zasebno sfero, v družino, partnerstvo, pa tudi v podaljšanju odvisnega življenja v okviru t. i. LAT-faze. Avtorica odgovore na omenjene trende išče v družbenih in strukturnih spremembah, kot sta npr. kriza države blaginje in vpliv tranzicije, pa tudi v spremenjenih razmerjih med otroki in starši, ki se kažejo v večji vzajemni zaupnosti, pomoči in druženju. Izjemno zanimiva je tudi izpostavljena hipoteza, da je v spremenjenih razmerah družbe tveganja v Sloveniji socialno ranljiva večina mladih in ne zgolj manjši del. Ugotovitve poglavja podkrepijo empirični rezultati različnih študij mladine, izvedenih v slovenskem prostoru.

Položaj istospolnih partnerstev in družin je obravnavan v okviru poglavja Alenke Švab in Mojce Urek pod naslovom *Nove partnerske in družinske oblike – primer istospolnih partnerskih zvez in družin v Sloveniji*. Da je življenje gejev in lezbijk v Sloveniji še zmeraj prežeto z velikimi družbenimi pritiski, izpričujejo tudi rezultati empiričnih raziskav. Njihova partnerska razmerja običajno zaznamujejo prikrivanje in skrb pred odzivi heteronormativne družbe. Še toliko manj pa so v družbi sprejete istospolne družine (tema, ki je v Sloveniji še vedno tabuizirana), ki se poleg doživljanja podobnih pritiskov kot istospolna partnerstva soočajo še s konstantnimi pravnimi in povsem praktičnimi problemi. V nadaljevanju so izpostavljene konceptualne zagate in problem brezpravnosti istospolnih družin v Sloveniji, analizirani pa so tudi argumenti, uporabljeni proti legalizaciji istospolnega starševstva.

Tudi partnerske zveze, spolnost in še zlasti starševstvo hendikepiranih so pogosto prežeti s predsodki in miti, ki se jim v poglavju z naslovom *Hendikepirani starši* posveti Mojca Urek. Čeprav je v družbi moč zaznati določene spremembe v družbenih percepcijah in pa v dosegljivosti družbenih vlog z določeno veljavo hendikepiranim, nam avtorica skladno z rdečo nitjo knjige predstavi številne mite, ki še zmeraj prežemajo njihovo življenje in se vežejo na omenjene sfere življenja. Tako se hendikepiranih navadno ne dojema kot seksualna bitja, soočajo pa se tudi z izrazito negativnimi stališči do njihovega potencialnega starševstva. Kot protiutež avtorica izpostavi pozitivne vidike odraščanja v družinah s hendikepiranimi starši, kot je npr. sprejemanje hendikepa kot nekaj samoumevnega in posledično zmanjševanje tovrstnih predsodkov.

S stereotipi prežeta in pogosto prikrita tema o temučnejši plati življenja v družinah je tudi *nasilje v družinah*, ki ga predstavi Mateja Sedmak v sedmem poglavju. Avtorica oriše spremembe na področju družbene aktualizacije nasilja v družinah od 80. let prejšnjega stoletja, ko so zlasti nevladne organizacije v Sloveniji začele opozarjati na to problematiko. V osrednjem delu so predstavljeni rezultati obsežne empirične raziskave, izvedene na temo nasilja v družinah, ki prikazujejo razsežnost nasilja v družinah v Sloveniji, odzive nanj in ozaveščenost javnosti nasploh. V prispevku avtorica izpostavi tudi potrebo po zakonodajnih spremembah na področju nasilja v zasebni sferi.

V zadnjem poglavju Mateja Sedmak predstavi še eno manj raziskano družinsko stvarnost, in sicer življenje v etnično mešanih družinah, v katerih so znotrajdružinska dinamika ter kulturna, jezikovna in religiozna raznolikost bile in so še (tudi pod vplivom jugoslovanske ideologije medetnične strpnosti) raziskovalno prezrte in neproblematizirane. Prispevek prinaša zanimive empirične podatke o etnično mešanih družinah, zlasti na področju slovenske Istre, pa tudi vpogled v življenje in dileme tistih, ki živijo v tovrstnih partnerstvih, kot tudi otrok, ki se že zgodaj spoprimejo z identitetnimi vprašanji in etničnim samoopredeljevanjem. Avtorica posebej izpostavi potrebo po bolj poglobljenem preučevanju tovrstnih partnerstev in družin v globalizacijskih razmerah naraščajočih migracij in mobilnosti nasploh.

Predstavljena monografija, ki prikaže raznovrstnost družinskih oblik in načinov življenja, je prva, ki celovito predstavlja aktualne družinske trende v Sloveniji, podkrepjene z rezultati empiričnih študij, in, kar ni nepomembno, obenem relativizira samoumevno pojmovanje zasebnosti, družin in družbenih vlog ter izpostavlja manj vidno v družinskem življenju. Kot taka bo, kar je nakazano že v samem uvodu knjige, zagotovo zanimiva za vse tiste, ki se raziskovalno ukvarjajo z družinami, za študente in študentke družboslovnih usmeritev, pa tudi za socialne delavce in delavke ter vse zaposlene v skrbstvenih poklicih, in nenazadnje tudi za širšo zainteresirano javnost.

Mitja Durnik

**Ksenija Šabec: Homo europeus – Nacionalni stereotipi in kulturna identiteta Evrope. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, zbirka Kult, 2006.**  
**302 strani (ISBN 10 961-235-260-7), 20 evrov**

Pričujoča razprava načenja problem velikokrat poenostavljeno definirane binarne konstrukcije in pojmovanja tega, da smo »mi« boljši od »onih«, ki so »nebodigatreba« neke delujoče skupnosti. Avtorica poskuša povezati pojma stereotip in predsodek z nacionalnimi identitetami, ki pa v zadnjih letih intenzivno prehajajo na evropsko raven in na njej iščejo mesto zaznave. Ob tem